

СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Главен град: Скопје
Население: 2.130.936
БДП по глава на жител (ПКМ): \$15.800
Индекс за човековиот развој: Висок (0,770)
Слобода во светот: Делумно слободно (67/100)

Одржливост на граѓанските организации: 3.6

Во текот на 2021 година, пандемијата со КОВИД-19 сè уште имаше силно влијание врз социо-економскиот и политичкиот живот во Северна Македонија. За да се намали распространувањето на вирусот, владата воведуваше и укинуваше различни мерки со цел да се справи со различните бранови на пандемијата. Сертификатите за вакцинација, за негативен тест на ковид или за прележан ковид беа задолжителни при влез во ресторани, трговски центри и други јавни места, како и за организирање и учествување во јавни настани на отворено и во затворено. До декември, 2021 година, приближно 40 проценти од населението беше целосно вакцинирано. Релативно ниската стапка на вакцинација беше причина да се продолжат пандемиските рестрикции, а компаниите со соочија со големи стапки на отсуство на вработените од работните места, што дополнително го попречи процесот на економско опоравување. Следствено, чинителите на граѓанското општество и понатаму обезбедуваа насочена поддршка за своите членови, особено за маргинализираните категории население, како што се повозрасните лица, лицата со попреченост, сиромашните лица и малцинствата.

Кон крајот на годината, државата беше под влијание на политичките случувања и владините реконструкции. Коалицијата помеѓу Социјалдемократскиот сојуз на Македонија (СДСМ) и Демократската унија за интеграција (ДУИ) ја водеше државата од парламентарните избори во јули, 2020 година. Но, во локалните избори во втората

половина на октомври, 2021 година, СДСМ изгуби во речиси сите поголеми градови, вклучително и главниот град, Скопје, и освои градоначалнички места во само шестнаесет општини, за разлика од опозициската партија Внатрешна македонска револуционерна организација — Демократска партија за македонско национално единство (ВМРО-ДПМНЕ) која освои четириесет и две градоначалнички места. По поразот на локалните избори, премиерот Зоран Заев даде оставка од сите политички позиции, по што следуваше реконструкција во рамките на владеачката коалиција СДСМ-ДУИ. Следствено, постапките за креирање политики во државата запреа, а со тоа беше попречена и работата на ГОи.

Долготрајните обиди на Северна Македонија за влез во Европската Унија (ЕУ) беа попречувани и во текот на 2021 година, бидејќи Бугарија продолжи со ветото за отпочнување на преговорите за пристап кон ЕУ заради нерешените спорови за јазикот и историјата. Ветото негативно влијаеше врз интересот и довербата на јавноста за процесот на проширување на ЕУ. Северна Македонија одбележа триесет години независност, а беше одржан попис за прв пат по пописот во 2002 година, преку кој беа собрани информации за бројот на населението, етничката и религиозна припадност на жителите, и друго.

Во 2021 година, целокупната одржливост на граѓанското општество во Северна Македонија остана во голема мера непроменета. Благото подобрување во правната рамка надомести за малку влошената финансиската одржливост. Правната рамка за дејствување на граѓанскиот сектор беше подобрена со усвојувањето на нови стратегии и други законски измени, додека пак, намалувањето на државните фондови негативно влијаеше врз финансиската одржливост. Сите други сегменти останаа непроменети. ГОи и понатаму беа активно вклучени во широкоопсежно застапување и давање услуги во текот на 2021 година, и покрај намалената финансиска одржливост и тековните ограничувања заради пандемијата.

Според податоците добиени од Централниот регистар на Северна Македонија (ЦРСМ), заклучно со крајот на 2021 година во државата биле регистрирани вкупно 14395

организации, од кои 8725 организации биле активни. Ова покажува огромен пораст на бројот на регистрирани организации, од 10812 регистрирани организации во 2020 година. Сепак, сè уште постојат нејасноти во поглед на прецизноста на податоците и тие треба да се толкуваат претпазливо, особено заради очигледната непостојаност на бројките.

ПРАВНА РАМКА: 3.7

Во 2021 година, правната рамка за дејствување на ГОи во Северна Македонија беше благо подобрена со усвојувањето на неколку стратегии и други законски измени.

Законот за здруженија и фондации од 2010 година (ЗЗФ) и понатаму претставува релативно јасна и овозможувачка рамка за дејствувањето на здруженијата и фондациите

која ги истакнува условите за организациската структура, обврските за известување и за другите аспекти од работата на ГОи.

Во 2021 година, Министерството за правда најави планови за измена на ЗЗФ во согласност со владината Стратегија за соработка со и развој на граѓанското општество. Планираните измени имаат цел да влијаат врз статусот на ГОи како организации од јавен интерес, дефинирањето на политичките активности, распределувањето и мониторингот на државните фондови наменети за ГОи, активностите за генерирање приход, јавно приватните партнерства и неформалните групи. Сепак, работните групи кои требаше да дефинираат и предложат одредени промени на ЗЗФ, до крајот на годината не беа формирани.

Неколку други реформи во законската рамка исто така беа долгоочекувани, иако очигледниот недостиг на политичка волја или пониската приоритизација на граѓанското

општество од страна на владата и понатаму е причина за одложување. На пример, иако се очекуваа промени на Законот за донации и спонзорства во јавните дејности, во текот на 2021 година не беше усвоена ни една измена. Беше формирана работна група која вклучуваше и претставници на граѓанскиот сектор, со цел да се направи реформа на државното финансирање на ГОи, но процесот беше значително одложен и работната група почна да се состанува дури во 2022 година.

Дел од позитивните случувања во 2021 година е и усвојувањето на новите владини стратегии за дејствувањето на граѓанскиот сектор. Новата Стратегија за соработка со и развој на граѓанското општество беше усвоена кон крајот на 2021 година и се однесува на периодот 2022-2024 година. Националната стратегија за промовирање и развој на волонтерството 2021-2025, усвоена во септември, 2021 година, ги штити правата на волонтерите, го промовира волонтерството и бара од државата да ги поддржи напорите на ГОи и другите јавни институции за вклучување повеќе волонтери, истовремено обезбедувајќи ја потребната инфраструктура. Граѓанските организации беа активно консултирани при процесот на подготвување на овие две стратегии и повеќето нивни предлози беа прифатени.

Граѓанското општество оствари неколку успеси во текот на 2021 година со вклучувањето свои предлози во неколку нацрт-закони. Како прво, работната група за измена на Кривичниот законик ги прифати измените предложени од страна на ГОи според кои правните застапници на граѓанското општество повеќе нема да се третираат како јавни службеници, па така нема да подлежат на судски постапки за "злоупотреба на службената положба и овластување". Второ, нацрт Законот за парнична постапка воведува посебна постапка за заштита на колективните права, како што се правото на еднаквост, правото на здрава животна средина и правата на потрошувачите, и им овозможува посебна правна основа на ГОи за започнување такви постапки во име на нивните членови и целни групи. Трето, предлозите на ГОи во рамките на работната група за разгледување на Законот за волонтерство беа земени предвид. Предложените измени ги олеснуваат

административните обврски за подготовка и спроведување на волонтерските програми. Иако сè уште не се формално усвоени, се очекува дека сите овие нацрт-закопи ќе имаат позитивно влијание врз граѓанскиот сектор.

Уште еден позитивен настан во 2021 година е усвојувањето на Извештајот за спроведена проценка на ризик, прв од ваков вид, кој подеднакво ги вклучува ГОи во својата методологија. Според извештајот, 87 % од ГОи во Северна Македонија претставуваат многу низок ризик за финансирање тероризам.

Од друга страна пак, новите одредби од Законот за заштита на личните податоци и Законот за спречување перење пари и финансирање тероризам воведени во 2021 година ја усложнуваат работата на ГОи. Дезинформациите во врска со датумот на кој стапуваат во сила обврските од Законот за заштита на лични податоци предизвикаа неизвесност во рамките на граѓанскиот сектор. Исто така, исполнувањето на овие барања кои треба да се во согласност со европските стандарди за заштита на податоци, можно е да наметнат трошоци кои се диспропорционални со големината и капацитетите на некои ГОи. Сепак, останува допрва да се видат конкретните одредби од законот и нивните импликации врз ГОи.

Во исто време, одредбите од Законот за спречување перење пари и финансирање тероризам наметнаа дополнителни административни оптоварувања на ГОи, како што е условот за обезбедување дополнителни информации за нивната сопственичка структура. Ненавременото регистрирање "вистински сопственик" може да резултира со високи казни. Соработката со Управата за финансиско разузнавање го подобри разбирањето на ГОи за нивните законски обврски и помогна многу ГОи да избегнат потенцијални казни. ГОи исто така развија блиски работни односи со банките при исполнувањето на новите услови во текот на 2021 година, што е доста значајно, зашто банкарските правила за ГОи во голема мера се сметаа за неповолни.

Во 2021 година немаше пријавени случаи на вознемирување на ГОи од страна на државните институции. Исто како и претходните години, ГОи немаат правни ограничувања во врска со нивната можност за пристап до различни извори на финансирање, вклучително преку економски активности, кампањи за донации, странски донатори, или пак тендери за јавни набавки.

Со Законот за донации и спонзорства во јавните дејности ГОи и понатаму се изземени од данокот на додадена вредност (ДДВ) за странски грантови и домашни донации. Приходот кој потекнува од извори што не се економски активности е изземен од данокот на добивка. Економските активности на ГОи подлежат на повластена даночна стапка од 1 процент од вкупниот генериран приход од економската активност во календарската година за суми што надминуваат 1 милион денари (ЕУР 16.260). Волонтерските трошоци исто така се ослободени од персонален данок.

Граѓанскиот ресурсен центар и Македонското здружение на млади правници (МЗМП) продолжија со обезбедувањето правна поддршка на ГОи во целата држава во текот на 2021 година. Од особено значење беше бесплатното правно советување од страна на МЗМП со цел разјаснување на правните одредби за регистрирање вистинско сопствеништво.

ОРГАНИЗАЦИСКИ КАПАЦИТЕТИ: 3.6

Организациските капацитети во рамките на граѓанскиот сектор во Северна Македонија во голема мера останаа непроменети во текот на 2021 година.

Иако меѓународната заедница на донатори ја препозна потребата на граѓанскиот сектор за проширување на капацитетите, достапна е ограничена поддршка за институционален и

стратешки развој, како на пример финансирање на изготвувањето стратешките документи, олеснување на долгорочното стратешко планирање, или обука на таргетиран кадар. Во 2021 година, преку програмата Цивика мобилитас финансирана од Швајцарија беа обезбедени неколку основни грантови. Регионалниот центар за развој на граѓанското општество на Балканската мрежа за развој на граѓанското општество и менторските програми преку проектот на ЕУ 'Техничка поддршка на граѓанските организации во Западен Балкан и Турција (ТАКСО)' ги зајакна капацитетите на ГОи со фокус на стратешкиот развој и капацитетите за стратешко застапување.

ГОи и понатаму обезбедуваа таргетирана поддршка на погодените од пандемијата со КОВИД-19 во текот на 2021 година. Ова позитивно влијаеше врз односите со членовите и пошироката заедница, иако односите не беа толку зајакнати како првата година од пандемијата, бидејќи потребата за таргетирана поддршка како одговор на пандемијата се намали и ситуацијата веќе беше прифатена како новата реалност.

Иако повеќето ГОи имаат стратешки планови, исто како и во 2020 година, финансиските ограничувања продолжија да го скренуваат вниманието на ГОи од градењето на долгорочни капацитети и воведувањето на нивните стратегии. Наместо тоа, ГОи се фокусираат на спроведување проекти од донатори, кои понекогаш не се ни поврзани со нивните мисии, со цел да можат да опстанат.

Според податоците на ЦРСМ, бројот на ГОи продолжува да расте, додека пак бројот на вработени во овој сектор останува речиси непроменет: 2391 вработен во 2020 година, и 2398 вработени во 2021 година. Состојбата со кадарот на ГОи и понатаму претставува проблем во рамките на секторот, особено на локално ниво, бидејќи е тешко да се најде квалификуван кадар. Заради недостатокот на дологорочно финансирање на ГОи и неможноста да се обезбедат конкурентни плати, на граѓанските организации им е сè потешко да ги задржат вработените. Непостојаноста на кадарот ја попречува институционализацијата на работните процеси. На пример, управителите мора да работат

на повеќе задачи истовремено, па затоа организациите тешко можат да се сосредоточат на своите основни активности. Само неколку ГОи се во можност да дејствуваат со јасно разграничени внатрешни управувачки структури.

Во исто време, вработувањето во граѓанскиот сектор стана попривлекно за дипломираните студенти. Според универзитетските професори, гледиштата на дипломираните студенти за ГОи се подобрија во текот на последните неколку години, бидејќи студентите, особено оние кои студираат политички науки и право, беа сè повеќе вклучени во граѓанскиот сектор.

По значајните подобрувања во текот на 2020 година, употребата на дигитални алатки за добивање информации и за комуникација од страна на ГОи стана речиси стандардна во текот на 2021 година. Освен тоа што беше овозможено секојдневно работење во согласност со здравствените ограничувања на движењето и јавните собири, проширувањето на техничките капацитети и новите методи на работа отворија нови можности за застапување. Сепак, зголемениот број остварени проекти не подразбира и зголемена видливост и ефикасност на активностите за застапување на граѓанскиот сектор.

ФИНАНСИСКА ОДРЖЛИВОСТ: 4.3

Финансиската одржливост на граѓанскиот сектор беше благо влошена во текот на 2021 година, поради дополнителното намалување на државните фондови за ГОи, како од централните така и од локалните буџети.

Државното финансирање на ГОи беше намалено и на локално и на централно ниво во 2021 година, бидејќи владата продолжи

да распределува средства за олеснување на состојбата со КОВИД-19, а јавните институции објавија помалку повици за поднесување предлози за проекти. Одлуките за намалување и

пренасочување на фондовите наменети за граѓанското општество беа донесени без претходни консултации со ГОи. Во декември, 2021 година, на пример, владата одлучи да го ограничи финансирањето достапно според буџетската линија наменета за ГОи. Со оваа одлука, буџетот усвоен за 2022 година предвидува само 15 милиони МКД (приближно 257.000 УСД) за финансирање, средства кои беа обезбедени директно за Црвениот Крст на Северна Македонија. Граѓанскиот сектор ваквата одлука ја доживеа како удар и како уште една потврда за незаинтересираноста на државата да го поддржи секторот во работата.

На локално ниво, организациите исто така беа погодени од намалувањето на јавните фондови, а најпогодени беа помалите ГОи. Но, во исто време, фондовите за спортските клубови и спортските активности не беа намалени, што е контроверзно, бидејќи и ГОи и спортските клубови дејствуваат во иста правна рамка и затоа добиваат средства од истите буџетски линии.

Многу општини не нудат финансирање на ГОи. Оние општини кои нудат, честопати немаат јасни процедури за распределување на фондовите и доделуваат грантови на ГОи на нетранспарентен начин кој е можно да има политичка позадина. На пример, Општина Прилеп објавува годишни повици за предлози, но нема критериуми за оценување на проектите и селекција. Во 2021 година, општината додели еднаква финансиска поддршка на сите организации кои аплицираа за финансирање, вклучувајќи и непостоечки организации и проекти без јасно наведени активности.

Преку Регионалната програма за локална демократија во Западен Балкан (ReLoaD) финансирана од ЕУ, а спроведена од Програмата за развој на Обединетите нации (УНДП), на општините им беа понудени средства за развој на методологија за распределување државни фондови на локално ниво, па неколку општини објавија повици за предлози во 2021 година. Сепак, ГОи сметаат дека ова е проблематично, зашто се преклопува со постоечките методологии развиени со поддршката на ГОи (иако не се практично спроведени) во многу од овие општини.

И покрај тоа што со владиниот 'Кодекс на добри практики' се установени јасни процедурални барања, владините консултации за утврдување на приоритетите за финансиска поддршка на граѓанските организации во 2021 година беа ограничени, како што беше случај и со вклученоста на ГОи во планирањето проекти, и процесите на мониторинг и евалуација.

Сеопфатната реформа на рамката за државно финансирање на ГОи напредуваше бавно, како што беше наведено погоре, а работните групи почнаа да се состануваат дури во 2022 година. Оваа реформа е составен дел од владината Стратегија за соработка со и развој на граѓанското општество. Според новата стратегија, како и според стратегијата на Советот за соработка меѓу владата и граѓанскиот сектор, централните државни фондови треба постепено да се зголемуваат додека не достигнат 30 проценти од вкупниот приход на ГОи (или околу 2 милиони денари) до 2024 година. Според буџетот за 2022 година, донесен во 2021 година, државното финансирање изнесуваше само 5 проценти од вкупниот приход на ГОи. Реформата исто така има цел да ги реши проблемите со постапките за распределување средства.

Во 2021 година, повеќето ГОи продолжија во голема мера да се потпираат на странска поддршка; во некои случаи, ова ги наведе ГОи да спроведуваат донаторски агенди наместо да се фокусираат на своите суштински мисии. Поголемите организации и понатаму имаат поширок пристап до долгорочна финансиска поддршка, додека пак помалите организации често се потпираат на краткорочното финансирање. Финансирањето од страна на ЕУ и понатаму беше широко достапно, но условот за ко-финансирање претставува пречка за некои организации, особено зашто државата сè уште не обезбедува поддршка за ко-финансирање. Неколку организации исто така забележаа дека финансирањето од страна на ЕУ сè повеќе го ограничуваше процентот на достапна финансиска поддршка за плати и човекови ресурси, што пак, ги натера организациите да ангажираат надворешни консултанти наместо да ја користат и зајакнуваат сопствената експертиза и капацитетите.

Со финансиската поддршка од Швајцарската агенција за развој и соработка, програмата Цивика мобилитас продолжи да обезбедува мали грантови на локално ниво. Други важни извори на поддршка за ГОи во државата се УСАИД преку Проектот за граѓанско учество и програмата За локалните работи; Програмата за грантови на Амбасадата на САД; и владите на Шведска, Холандија, Обединетото Кралство и Норвешка.

Финансиската поддршка од бизнис секторот остана ограничена, барем делумно како последица на недостатокот на правна рамка која треба да овозможи и поттикне соработка меѓу секторите. Сепак, компаниите беа сè поотворени за соработка - на пример, при промовирање на Целите за одржлив развој - и обезбедување нефинансиска поддршка.

Првата краудфандинг платформа за ГОи во Северна Македонија беше пуштена во употреба во 2021 година, со што беше создаден алтернативен извор на финансирање за граѓанскиот сектор. Платформата 'eCrowd' им помага на ГОи, а особено на новите чинители во граѓанското општество, да обезбедат средства за спроведување на активностите. Неколку иницијативи успешно обезбедуваа поддршка преку оваа платформа во текот на годината, која претежно имаше хуманитарен карактер. На пример, иницијативата 'Донирај компјутер' обезбеди доволно средства за да купи возило за собирање користени компјутери од целата држава кои потоа се поправаат и донираат на ранливите категории граѓани.

Во 2021 година, Програмата за развој на заедницата финансирана од УСАИД, а спроведена од Мрежата за рурален развој на Северна Македонија, додели институционални грантови на четири локални акциони групи за поддршка на нивните напори да мобилизираат ресурси од локалната заедница, вклучително и од државата, бизнис секторот и граѓаните. Петгодишната програма нуди одржлив модел за катализирање локален развој кој може да се употреби и надгради во други, компатибилни тематски сектори или географски области. Проектот има цел да ги зацврсти моделите за вклучување локални чинители во креирањето и спроведувањето на партиципативни решенија и распределба на ресурси за развој на руралните области.

Во текот на 2021 година не беа забележани значајни промени во практиките за финансиското управување на ГОи. Недостатокот на кадар со експертиза од областа на финансиското управување на ГОи е голем предизвик за секторот, особено на локално ниво. Многу малку сметководители ја разбираат специфичната природа и работата на ГОи и можат да дадат насоки за барањата на донаторите, како и финансиите и сметководството поврзани со проектите. Како резултат на ова, многу организации немаат соодветни системи и вештини за да можат да се усогласат со барањата на донаторите или да ги исполнат стандардите за финансиско управување.

ЗАСТАПУВАЊЕ: 3.2

Застапувањето на ГОи не претрпе промена во текот на 2021 година. И покрај непроменетите тешки околности како резултат на пандемијата и консултациите на јавните институции со ГОи, кои во голема мера беа чиста формалност, чинителите од граѓанското општество имаа проактивна улога во застапувањето за општествени промени во различни домени.

Пристапот до информации е уставно загарантиран и спроведуван според Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер. Во согласност со овој закон, сите предлог закони треба да бидат објавени на централната електронска платформа ЕНЕР; но, во 2021 година, само 41 процент од предлог законите беа објавени на порталот (што е повеќе од 34,3 проценти во 2020 година).

Платформата ЕНЕР исто така им нуди можност на граѓанските активисти да поднесуваат законски иницијативи електронски, но оваа можност не се користеше во текот на 2021 година.

Организациите од граѓанскиот сектор само површно беа вклучени во консултациите за

важните процеси во текот на годината. На пример, ГОи беа консултирани во врска со промените за регулативите за финансирање на изборните кампањи дури многу доцна во постапката. Згора на тоа, владата соопшти дека извештајот за реформите на државната администрација беше подготвен како дел од проект на ЕУ, во чии рамки се одвиваа исклучиво затворени дебати без учество на многу читатели, меѓу кои и ГОи. По презентирањето на извештајот, многу ГОи посочија на голем број недостатоци и проблеми во планот. И покрај барањата на ГОи да се започне консултативен процес за извештајот, такво нешто не се случи до крајот на годината.

Дополнително, консултациите за изготвувањето на Законот за потекло на имот беа недоволно партиципативни. Иако изготвувањето на овој закон не беше вклучено во ни една од владините работни програми за 2021 година, беше формирана работна група како дел од проектот спроведен од страна на Советот на Европа. Составот и активностите на работната група не беа јавно обелоденети и не постојат јавни информации за постапката, и покрај реакциите на ГОи чија работа е посветена на доброто управување и антикорупцијата, и барањата за примена на принципот на инклузија. Владината соработка со ГОи беше особено ограничена во врска со прашањата за човековите права, а ветувањата на властите за соработка беа повеќе декларативни отколку искрени.

Како дел од проектот на ЕУ 'Дијалог со ГОи - Платформа за структурно учество во ЕУ интеграциите', ГОи имаа можност да учествуваат во секторските работни групи во различни размери во зависност од министерството кое ги предводи групите. Сепак, нивното влијание врз исходите беше маргинално.

ГОи беа значително вклучени во постапката за изготвување на Стратегијата Отворено владино партнерство (ОВП) за Северна Македонија во текот на 2021 година. Усвоената стратегија вклучува 11 обврски од акциониот план 2021-2023 година, како што се областите антикорупција, пристап до правда, давање јавни услуги, и транспарентност на јавните институции. Овој акционен план ќе им обезбеди на ГОи јасен канал за заедничко работење

со владините институции со цел да се влијае врз исходите од политиките за утврдените реформски приоритети.

На локално ниво, соработката меѓу владините институции и ГОи сè уште не е институционализирана, па вклученоста на ГОи во креирањето политики и понатаму е ограничена. Сепак, Законот за младинско учество донесен во 2020 година, позитивно влијаеше на локално ниво во текот на 2021 година. На пример, им овозможи на активистите да учествуваат во локалните избори во неколку општини преку граѓански листи на независни кандидати. Две граѓански листи освоија доволно гласови за да обезбедат места во Советот на Град Скопје, со што се овозможи поширока застапеност на локално ниво и директна вклученост во креирањето политики.

Организирањето на вториот граѓански буџетски форум за Град Скопје, спроведено од страна на здружението ЕДЕН им обезбеди дополнителен канал за застапување и учество на граѓаните и граѓанското општество. Од триесет и трите буџетски предлози кои произлегоа од форумот, пет беа усвоени во текот на 2021 година, по години застапување за конкретните прашања. Градот Скопје исто така формираше Зелен Совет врз основа на предлозите на ГОи кои работат во областа животна средина.

ГОи спроведоа неколку успешни застапувања во текот на 2021 година. На пример, ГОи успешно застапуваа за спречување на измените на Изборниот законик кои би биле на штета на независните граѓански листи; ваквите напори резултираа со голем успех заради нивниот заштитнички пристап и присуството на медиумите. ГОи од секторот животна средина учествуваа во неколку заеднички иницијативи; на пример, коалицијата 'Разбистри се' застапуваше во корист на предлог-амандманите на Законот за водите во 2021 година; овие амандмани сè уште не беа усвоени до крајот на годината. ГОи исто така успеаја во напорите да бидат изземени од одредбите во Законот за лобирање, со што се заврши кампањата започната во 2020 година. Застапувањето на локално ниво исто така беше успешно и во неколку други случаи. На пример, во Велес, граѓанскиот сектор организираше кампања за

кревање на јавната свест за родово-базираното насилство, со барање за праведно судење за жена која беше жртва на семејно насилство и ѝ се судеше за убиство во самоодбрана.

Во втората половина на 2021 година, ГОи активно учествуваа во изготвувањето на Стратегијата за соработка со и развој на граѓанското општество за 2022-2024 година. Партиципативната постапка за изготвување на Стратегијата беше иницирана со отворен повик до ГОи да поднесат предлози кои потоа беа разгледани и одобрени од страна на Советот за соработка меѓу Владата и граѓанското општество. Потоа следуваа јавните консултативни настани организирани од страна на Граѓанскиот ресурсен центар.

ДАВАЊЕ УСЛУГИ: 3.4

Давањето услуги од страна на граѓанскиот сектор не претрпе значителни промени во текот на 2021 година. И покрај намалената финансиска поддршка, граѓанските организации успешно даваа услуги во различни домени.

ГОи се даватели на широк спектар услуги. Во 2021 година, со поддршка од државата, ГОи обезбедуваа помош на стари лица и лица со попреченост, како и образовна поддршка во социјално загрозените населби. ГОи исто така добија поддршка од владата за проектите од областа на семејното насилство и родовата дискриминација, заштитата на биодиверзитетот, и хуманитарните потреби. Давањето хуманитарни и социјални услуги преку неформални организации исто така беше зачестено. На пример, иницијативата 'Ретвитни оброк', која доби поддршка и од претседателот на државата, обезбедуваше храна за бездомниците и социјално загрозените луѓе. 'Банка за храна', банката за храна на Северна Македонија, во август ја организираше масовната иницијатива #WeStandTogether: за само единаесет дена, 'Банка за храна' заедно со уште дваесет добротворни организации и преку 200 волонтери, достави 1620 пакети со храна,

6480 заштитни маски, и 1620 средства за дезинфекција на семејства во дваесет општини во државата.

Покрај основните услуги, ГОи продолжија да даваат услуги како одговор на потребите на заедницата кои произлегоа од пандемијата со КОВИД-19. Мерките за справување со пандемијата продолжија да бидат на сила во поголемиот дел од 2021 година, па ГОи даваа услуги и онлајн и во живо. Давателите на услуги ги следеа тековните протоколи поврзани со пандемијата, но токму заради беше тешко да се обезбеди пристап до услугите на поширок опсег корисници.

Според Министерството за труд и социјална политика, во текот на 2021 година беа овластени триесет и еден нов давател на социјални услуги, што е повеќе од само десетте во 2020 година. Само овластени ГОи имаат право на државна поддршка за давање социјални услуги, но таа не е загарантирана. На пример, еден од новоовластените даватели на услуги, кризниот центар 'Надеж' пријави дека не добил нови средства по овластувањето; исто како и претходно, центарот добил средства само од фондовите на лотаријата, но недоволно за да се покријат вкупните трошоци.

Во текот на 2021 година, исто така, беше зголемен бројот на иницијативите за социјално претприемништво. Фондот за иновации и технолошки развој го објави првиот национален повик за социјални претпријатија. Со овој повик, ГОи имаа право да поднесуваат бизнис планови за давање услуги и пилот механизми за финансирање социјални претпријатија. Во септември беше усвоена Националната стратегија за развој на социјалните претпријатија во Република Северна Македонија 2021-2027 година, по што во Скопје беше основан Национален центар за поддршка на социјалните претпријатија. Со овие инструменти, инфраструктурата за социјалните претпријатија беше значително подобрена.

ГОи ги нудат своите услуги на поединци, други организации, владини институции и на академската заедница бесплатно и без дискриминација во поглед на расата, полот, етничката припадност, или сексуалната определба.

ГОи вообичаено немаат можност да генерираат приход преку давање услуги. Со оглед на тоа што услугите често се поврзуваат со проектни активности и се финансирани од странски донатори, ГОи бесплатно ги нудат на своите корисници, па дури и на оние кои не се во социјален ризик.

ИНФРАСТРУКТУРА НА СЕКТОРОТ: 3.0

Инфраструктурата за поддршка на граѓанскиот сектор не претрпе значајна промена во текот на 2021 година. Како и во 2020 година, и покрај тоа што голем број субјекти обезбедуваат услуги за поддршка на ГОи, тие се претежно финансирани од странски донатори, со што се поставува прашањето за долгорочната одржливост на таквата поддршка.

Граѓанскиот ресурсен центар, проект финансиран од ЕУ, а спроведуван од страна на Македонскиот центар за меѓународна соработка (МЦМС), продолжи да обезбедува информации, консултации, обуки, бесплатно правно советување и услуги за управување со настани на други ГОи, од кои најголем бенефит имаа помалите ГОи. Кога во септември, 2021 година, заврши финансирањето на ресурсниот центар од страна на ЕУ, МЦМС ги искористи сопствените ресурси за да може центарот да ја продолжи својата мисија и неговата дејност да не запре. Програмата ТАКСО 3 финансирана од ЕУ продолжи да обезбедува обуки за развој на капацитетите, овозможувачката околина, мониторингот, транспарентноста и застапувањето.

Неколку организации и понатаму обезбедуваа грантови на локални организации. Цивика мобилитас доделува институционални и мали грантови на локални организации, додека, пак, УНДП ја започна втората фаза од проектот 'ReLOaD' во септември, 2021 година. Беше забележан умерен пад на нивото на ре-грантирање во рамките на проектите финансирани од ЕУ.

Организациите беа сосредоточени на развојот на граѓанското општество, како на пример, Фондацијата Отворено општество - Македонија и Граѓанскиот ресурсен центар, кои продолжија да обезбедуваат обуки на ГОи во текот на 2021 година. Исто како и во 2020 година, обуките претежно се одржуваа онлајн и затоа беа широко достапни во рамките на секторот.

Како и во 2020 година, така и во 2021 година, широк опсег на ГОи соработуваа со цел остварување на заедничките цели. На пример, Платформата на граѓански организации за борба против корупцијата активно се спротивставуваше на Законот за стратешки инвестиции кој беше донесен без никакви консултации, како и на Законот за потекло на имотот и измените на Законот за спречување корупцијата и судирот на интереси. Други примери на здружување во заеднички акции е Блупринт групата за реформи во правосудството, Мрежата за заштита од дискриминација, и Глас против насилство (коалиција насочена кон заштитата на жртвите од семејно и родово-базирано насилство). Иако нивните напори беа успешни само до одреден степен, сепак тие се пример за блиска соработка помеѓу организациите кои работат во овие области.

ГОи исто така продолжија да учествуваат во заеднички иницијативи со други чинители од секторот. На пример, иницијативата 'Наша тезга' - првиот рурален женски е-пазар - беше креирана и промовирана од страна на интерсекторски партнерства меѓу ГОи, бизнис секторот, медиумите, општините и другите локални и национални јавни институции. Преку проектот 'Партнерства за донирање' поддржан од УСАИД, Конект обезбедува драгоцен

помош на ГОи во поврзувањето со бизнис секторот, искористувањето на експертизата на компаниите, и воспоставувањето долготрајни партнерства како крајна цел.

ЈАВЕН УГЛЕД: 4.3

Јавниот углед на граѓанскиот сектор остана претежно непроменет во текот на 2021 година.

Како и во текот на првата година од пандемијата со КОВИД-19, чинителите од граѓанскиот сектор беа често барани како соговорници и експерти на гостувања во различни медиумски формати, иако зачестеноста на јавните настапи малку

опадна во текот на 2021 година. Медиумите имаа позитивна покриеност за учеството на граѓанскиот сектор во неколку работни групи на локално и национално ниво, како и за нивната соработка со локалните претпријатија и другите чинители.

Неодамнешно истражување на коалицијата Лидерство за развој и интегритет во Југоисточна Европа (СЕЛДИ), направи проценка на гледиштето на јавноста за корупцијата и довербата во институциите. Според ова истражување, 47 проценти од испитаниците сметаат дека претставниците на ГОи се корумпирани, процент според кој ГОи спаѓаат меѓу четирите најмалку корумпирани професии, па така, само новинарите, банкарите и наставниците се сметаат за помалку корумпирани. Од друга страна, пак, над 75 проценти од јавноста смета дека судиите, министрите и пратениците се корумпирани.

Медиумите и понатаму беа значајна алатка за ГОи, не само заради спроведување на активностите за застапување, туку и за зголемување на видливоста на нивните мисии и нивното дејствување. Во текот на 2021 година, ГОи водеа неколку повеќеканални кампањи

за сеопфатно информирање. На пример, преку Проектот за граѓанско учество финансиран од УСАИД, НВО Инфо центар организираше кампања за сеопфатно информирање за важноста на пописот во 2021 година. Институтот за демократија Социетас Цивилис Скопје континуирано организираше кампањи за антикорупција и парламентарен надзор преку двојазични кампањи на друштвените мрежи со информативни содржини, како и со пораки преку радио и рекламирање на интернет платформи. Сепак, сè уште има простор за подобрување на севкупната видливост на вклученоста на ГОи, особено кога станува збор за подобрување на разбирањето од страна на пошироката јавност за улогата на ГОи во политичките и општествените процеси.

Перцепцијата на Владата за граѓанскиот сектор и понатаму е задоволителна, а многу јавни институции продолжија да ја препознаваат улогата на ГОи и нивната вклученост во прашањата од јавен карактер. Сепак, кампањите против ГОи водени од одредени политички партии, беа предизвик и во 2021 година. Една политичка партија, Левица, продолжи со своите повици за "десороизација" на државата и граѓанскиот сектор и водеше клеветничка кампања во текот на 2021 година, најмногу против Асоцијацијата за здравствена едукација и истражување (ХЕРА) и нивната работа. Негативните дискусии за активистите од граѓанскиот сектор исто така беа присутни на друштвените мрежи, како и во затворените групи за допишување.

Во 2021 година, педесет и една граѓанска организација се здружија за потпишувањето на првиот Кодекс за граѓанските организации за Северна Македонија; до крајот на годината, преку шеесет организации го ставија својот потпис. Оваа иницијатива предводена од ГОи ги препозна препораките за дејствување и има за цел да го зачува квалитетот на активностите во рамките на секторот и остварувањата. Овој документ беше усвоен доброволно, со што ГОи покажаа подготвеност за одржување на високите стандарди на транспарентност и отчетност, а истовремено има за цел да ја зајакне довербата на јавноста во напредокот на граѓанскиот сектор.

Напомена: Мислењата изнесени во овој документ се мислења на панелистите и другите проектни истражувачи и не секогаш се во согласност со ставовите на УСАИД или ФХИ 360.